

Sommarresa 2011

Av Karl-Erik Tysk

Årets sommarresa äger rum den 6 – 12 juli. Denna gång har vi något färre deltagare i gruppen, 15 personer, av vilka fyra, förutom Tage Brolin och mig, har varit med tidigare. För Sven Olsson (93) från Grästorp är det femte gången, för Mari och Olle Åberg från Stockholm är det den tredje och för Ulla Johansson från Eskilstuna är det den andra. Nya för året är Eva Gröndahl och Kasten Palmaer och från Stockholm, Ing-Marie Havklint från Visby, Gunilla och Börje Nilsson från Förslev, Gun-Britt Sekund från Grästorp, Kristina Thomsson och Helena Andersson från Uppsala. Dessutom är Oleksandr Gvozdik från byn och som arbetar hos Tage med. För Karsten och Eva är resan ett led i deras förberedelser för en pjäs om svenskbyborna som Länsteatern på Gotland skall sätta upp 2013. Ing-Marie är väl den enda som har sina rötter i Gammalsvenskby

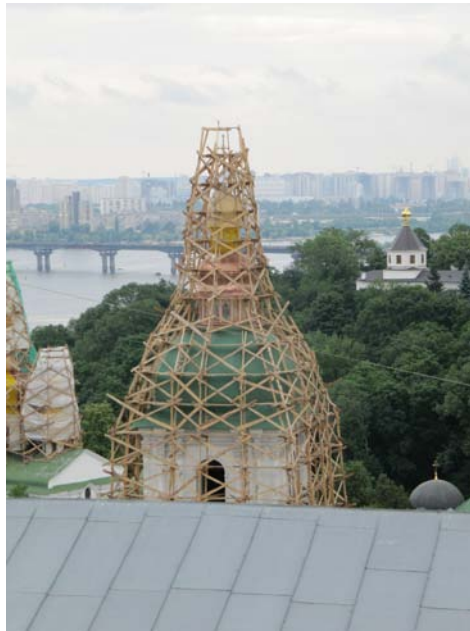
Vi undgår inte helt missöden. Karstens bagage är borta och han kommer, som det skall visa sig, att få vänta på det några dagar. Som vanligt åker vi taxi från flygplatsen Borispol i Kijiv in till centrum och hotell Ukraina. Efter några timmars fritid äter vi traditionsenligt middag på en av de bästa restaurangerna vid avenyn Chresjtjatic. Karsten lyckas på ett förnämligt sätt lotsa oss genom menyn så att vi får det godaste som kan erbjudas för kvällen.

Magnifik utsikt från vårt bord

Torsdagen den 7 juli

På förmiddagen besöker vi Petjerska Lavra och ledsagas av en alldeles utmärkt guide, en kvinna som talar nästan perfekt engelska, den avgjort bästa som vi någonsin haft. Hon behärskar dessutom sitt ämne suveränt. Vi får under en lång stund höra den stora klockan i klocktornet ljuda med en mäktig dov klang. Vi kan också glädja oss åt att se en del av Uspenskij Sobor, Uspenskijkatedralen, som håller på att restaureras. Det är första gången. Vi avslutar med ett hastigt besök i katakomberna.

Estetiska byggnadsställningar

Efter rundvandringen i Petjerska Lavra äter vi lunch på restaurangen Tsarskoje Selo, denna gång i den mera eleganta inre delen. Taxichauffören som kör oss därifrån säger att det är Kijivs finaste restaurang och vi är nog beredda att hålla med honom. Både lammet och gösen kan utan tvekan betecknas som delikatesser. Att vi väljer det är på nytt Karstens förtjänst. Taxichauffören hinner förresten med att guida oss på den korta vägen upp till Sofiakatedralen. Han har universitetsutbildning i turism.

Börje vilar ut efter lunchen tillsammans med en kär vän

Några av oss går litet senare upp i klocktornet till Sofiakatedralen. Bara tre orkar hela vägen upp. Men där möts vi av en vidunderlig utsikt över Ukrainas vackra huvudstad. Ulla tillhör de våghalsiga och tittar utan att förskräckas ner på betonggolvet åtskilliga meter nedanför. Hon tillhör dem som gärna sitter främst i bussen, när hon färdas på slingriga alpvägar.

Sofiakatedralen från ovan

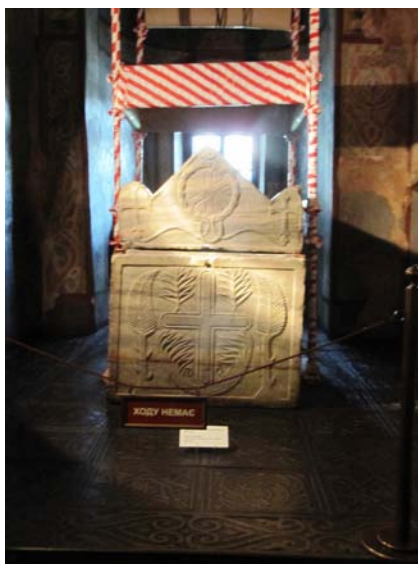
Utsikt från Sofiakatedralens klocktorn mot Michajlovskij Sobor

Vid Sofiakatedralen saknar bara den banduraspelare som brukar förnöja turisterna med sin virtuositet. Inte heller är det någon som trakterar klockspelet. Själv har vi tyvärr inte den kapaciteten.

Delar av gruppen vid klockspelet utanför Sofiakatedralen

För svenskar är det naturligtvis en särskild upplevelse att se Jaroslav den vises sarkofag, han som var gift med Olof Skötkonungs dotter Ingegerd, senare helgon under namnet den heliga Anna. Sarkofagen undersöks för närvarande och den är öppen.

Jaroslav den vises sarkofag

På kvällen embarkerar vi tåget till Cherson. Som alltid är det till bristningsgränsen fullt. Vi hamnar i en vagn med öppna kupéer. Efter att ha lyckats trassla sig in i en överbädd sover man ändå ganska bra, trots det i öronen ständigt närvarande dudunk, dudunk. Det serveras kaffe eller te vid bädden. Efter en stund kommer en av deltagarna och berättar att bredvid hennes brits sitter några flickor och samtalar, så att det blir omöjligt att somna. Litet yrvaket ingriper jag och försöker tala om för ungdomarna att det finns resenärer som faktiskt vill sova. Trots att jag tar i ganska kraftigt, svarar de dock litet nonchalant att de pratar med varandra

om de vill, varför jag måste hämta konduktörer. Denne lyckas på något sätt förflytta flickorna så att det blir tyst.

Trots allt en viss gransämja i kupén mellan Ulla, Ing-Marie och Eva

Till slut lägrar sig nattfriden över vår vagn och de flesta glider in i järnvägsdvalans märkliga värld.

Fredagen den 8 juli

Vid sjutiden anländer vi till Cherson och åker sedan buss till Gammalsvenskby. Denna gång har vi fått en utmärkt buss för femton personer och en alldeles ovanlig skicklig förare som är som klippt och skuren för sitt jobb. Han är oerhört omtänksam och förutseende, så att han någon sekund före anar vad hans passagerare vill. När någon tänker ta ett kort ut genom fönstret, så har han redan låtit glasrutan glida ner när kortet just tas. Sällan har jag upplevt något sådant, allra minst i Ukraina. Men tiderna förändras även här.

Vi delar upp oss på de olika familjerna. Mari, Olle och Ulla bor hos Halina Tormoz, Sven, Eva och Karsten hos Maria Norberg, Gunilla och Börje hos Maria Malmas, Kristina och Helena hos Anna Annas, jag och Ing-Marie hos Lilija Malmas samt Tage och Gun-Britt hos Viktor Norberg

Roman och Lilija Malmas befinner sig i slutfasen av potatisskörden som i år har varit riktigt god. De dyrbara knölarna har till och med dragit till sig en lång snok, som Roman tvingats ta kål på. Sedan är det dag att förebereda jorden för sådd och så småningom på höstkanten få ta itu med en andra skörd.

På eftermiddagen gör vi ett besök på åldringsinternatet, där läkaren Natasja Zabluda redogör för verksamheten. Sedan sitter vi en lång stund utomhus i hägnet av skuggande träd och lyssnar till Maria Malmas, Milita Prasolova och Lidija Utas som återger fragment av den dramatik som präglat deras liv. Krigsåren, vistelsen i Tyskland, förvisningen till Komi SSR och återkomsten till byn passerar revy. De otroliga umbäranden som de varit med om lämnar ingen oberörd, inte heller den som åtskilliga gånger suttit vid deras fötter. Alla tre verkar vara vid god hälsa och delar engagerat med sig av sina erfarenheter. Vi hälsar också på Milita och Lidija i deras rum.

Lidija, Milita och Maria

Lördagen den 9 juli

Efter ett besök på Chumak i Kachovka, där Sven Bjerlestam håller ett föredrag om företaget, hälsar vi på en kvinnlig agronom som framgångsrikt driver ett privat jordbruk. Stående vid väggkanten berättar hon koncentrerat om sitt arbete. Det råder ingen tvekan om att hon är en mycket driftig företagsledare.

I marknadsvimlet

Efter lunch är det dags för vinprovning på den mest berömda vinfabriken i trakten som bär furst Trubetskojs namn. Där får vi en kunskapsrik och känslöfylld guidning av den kvinna som arbetat här i nästan 43 år. Hon berättar historien om vinfabrikens tillkomst. Hennes framställning av vägen från druva till vin präglas av en ömsint kärlek som låter vinet framstå som en fullt levande person. och tas oss med Hon lyckas avlocka varje vinsort den mest detaljerade arombeskrivning som överhuvudtaget är möjlig. Unga och äldre viner beskrivs

som om det hade rört sig om unga och vackra flickor. I den tryckande värmen är det skönt att söka skydd i den svala källaren, där ekfaten med vin förvaras.

Vår vinexpert

Vi låter oss väl smaka, även om vinerna inte till närmelsevis förmår skapa samma entusiasm hos oss som hos vår ledsagerska. Litet svårt har vi att riktigt uppfatta alla de smaker som hon säger så tydligt finns där. Även om det bara rör sig om sju sorter, är det efteråt inte helt lätt att hålla ordning på dem. Kanske har det med den påverkan som vi utsätts för. Men vår vinälskande guide berättar till slut historien om hur en grupp människor under kriget räddades till livet genom att söka skydd i vinkällaren och livnära sig på den livgivande drycken. Det blir då helt uppenbart för oss att det inte är spriten utan vinet som är det sanna livets vatten, Acqua Vita!

Vinprovaren skålar

Vår alldeles utmärkte chaufför gör på hemvägen på eget bevåg ett fotostopp vid ett solrosfält.

Solrosorna Börje, Gun-Britt, Eva och Ing-Marie

Olle, den ständige fotografen

Söndagen den 10 juli

Jag besöker Lisa Hansas och Emma Utas och firar nattvard med dem. Lisa har drabbats av en stroke och förblir sängliggande. Hon är däremot helt klar. Emma som tidigare har varit oerhört rölig har nu ständig värk i benen och går med hjälp av en kryckkäpp. Hon kan inte längre gå till kyrkan om söndagarna, vilket smärtar henen djupt. Hon har varit en av de allra trognaste vid gudstjänsterna i den evangelisk-lutherska kyrkan i Schlangendorf. Hon uttrycker nu en önskan om att få komma hem till Gud.

Jag hälsar också på Viktor Buskas med familj för att förmedla den gåva som han, i vanlig ordning, kan ta emot från några familjer i Kristinehamn med Brita Jacobson i spetsen. Det blir ett rejält tillskott till kassan.

Emma Utas

På eftermiddagen är det nattvardsgudstjänst i den ukrainsk-ortodoxa kyrkan. Den ortodoxe prästen Oleksandr Kvitka hälsar välkommen och ger oss en bild av kyrkans historia. Efteråt går några av oss till gravgården.

På kvällen har vi vår sedvanliga fest på Dnipros strand. Vi bjuds på strålande solsken, ett dignande bord, sång, musik och dans. Marias Norbergs dotter sjunger liksom en barnkör från skolan. Nina Klimenko deklamerar och en liten svenskbykör med Maria Malmas, Elsa Utas, Maria och Viktor Norberg samt Viktor Buskas framför svenska sånger till allas jubel, utan tvekan kvällens höjdpunkt. Det är inte så länge till vi får uppleva något sådant. I år saknas några av de gamla deltagarna som inte längre orkar. Helena och Kristina framför svenska folkvisor, också det ett synnerligen uppskattat inslag. Ukrainarna förstår, trots att de inte kan svenska.

Ett dignande bord

Karsten blickar ut över Dnipro

En allvarlig Viktor Norberg med Eva

Kören

Maria tillsammans med familjen Buskas

Sven Olsson skänker 50 000 kronor till byn och harrangeras av borgmästaren Natasja Vysotska för detta med diplom och blommor. Barnkören sjunger också till hans ära. Kvällens litet större tal hålls av Eva.

Helena och Kristina sjunger

Borgmästaren tolkad av Lilija Malmas tackar Sven Olsson

Barnen deltar i dansen

Maria Norberg och Ing-Marie i danstagen

Erik Havklint och festarrangören Tage Brolin

Måndagen den 11 juli

I skolan träffar vi svenskläraren Larisa Belej som ger oss en exposé över utbildningssystemet i Ukraina och redogör för de ganska avsevärda kostnader i fråga om kursavgifter och boende som högre studier medför.

Larisa Belej i klassrummet och

i närbild

Vi tittar också in på barndaghemmet, där verksamheten är i full gång.

I matsalen serveras lunch

Tage och jag har ett samtal med borgmästaren angående läget i byn och fördelningen av den summa pengar som sven Olsson ställ till förfogande. Hon hävdar bland annat att de medel

som by fått för reparation av vattensystemet 295 000 hryvnia på något sätt kommit bort i hanteringen under den förre borgmästaren. Det är bara ytterligare ett tecken på den korruption som finns på alla nivåer i det ukrainska samhället. Natasja framför också kritik som går ut på att de pengar som skänkt till sjukhuset borde ha räckt till mera än det gjorde.

Byn firar 230 årsjubileum den 1 maj 2012 och inför de festligheter som då skall äga rum, behöver Natasja Vysotska pengar för att snygga upp i området kring kulturhuset, som för övrigt fått ett nytt monument i stället för den gamla Leninstatyn som revs för några år sedan. Hon vill gärna skapa en park med träd och rosor. Det kommer att vara något för alla.

Natasja berättar att man under året deltar i ett projekt för att bland annat förbättra sjukvården och skolan. Projekten har fem inriktningar: Hälsa, miljö, energibesparing, vattenförsörjning och infrastruktur (till exempel bussar för skolan och daghemmet). Man har haft ett möte om det här i byn. Då beslöt man att man skulle satsa på vattnet. FN och Europarådet står bakom projektet. Om man i byn arbetar ordentligt kan man få ett bidrag på 160 000 hryvnia till vattenförsörjningen. Innevånarna måste själva stå för fem procent av beloppet, det vill säga 8 000 hryvnia. Just nu har 390 hushåll gett sitt bidrag på 15 hryvnia. Till dags dato har man således samlat in 5850 hryvnia. Sammanlagt finns det 840 hushåll. De återstående har inte betalat något.

Natasja säger att det har kommit mycket hjälp från Sverige men hon vet inte vart den gått förutom det som kommit daghemmet till del, där hon själv har varit föreståndare. Hon tänker därför regelbundet, varje månad, ge ut ett litet blad, där hon informerar byborna om bland annat den hjälp som kommer. Då kan människor själva se hur mycket pengar som har kommit in i gåvor och vart de har gått. Men man kommer också att tala om vilka rättsliga följder som nedskräpning kan få. I det blad hon förevisar finns också en liten dikt om hur viktigt det är att man i Zmijivka ser till det gemensamma bästa.”

Jag skulle vilja att Zmijivka blev ett litet stycke Sverige!”, säger Natasja.

På bild ser Kulturhuset med sin nya utsmyckning ganska bra ut

På eftermiddagen gör Eva, Karsten och jag en utfärd till Tjervonyj Majak och klostret där. Maria Norbergs svärson kör oss på steppvägarna. Han tror att vi är intresserade av att se varenda en av de gamla skytiska gravhögar som finns på vägen. En sådan hög kör han resolut fram till över stubbåkrarna. Kanske känner han sig en smula förnärad, när vi sedan avböjer vidare besök vid sådana högar. Vi tycker att det räcker med att ha sett en eller ett par.

Eva på väg till Majak tillsammans med en av de skytiska gravhögarna

I klostret pågår en gudstjänst med sång av präst och kvinnlig kör, När diakonen går omkring med rökelsekaret rättar han in oss i ledet, så att vi inte stör ordningen.

På hemvägen gör vi ett besök i grottorna som förra gången jag var här höll på att repareras och iordningställas för turister. Idag, några år senare, tycks hantverkarna ha lämnat det hela halvfärdigt och platsen verkar snarast förfallen. Badande ungdomar söker använder nästan grottorna som någon form av lekplats. Det är tråkigt att man inte har kunna hålla de intressanta grottorna i någorlunda skick.

Hemma hos Malmas talar Nina Klimenko om sitt liv. Hon är inte helt glad över att ständigt bli ifrågasatt av de äldre svenska kvinnorna. När turister kommer och den svenska kören sjunger brukar hon läsa sina dikter. Men när de pengar kören får för sitt framträdande fördelas, glömmer man alltid Nina. Så var det inte den gången svenskarna 1947 kom hem från Komi. Deras hus var raserade men Ninas familj hjälpte dem att ställa byggnaderna i ordning. ”Då skilde vi inte på ryssar och svenskar”, säger hon litet förnärligt.

Ing-Marie och Nina

Nina som ung

Tisdagen den 12 juli

Vi återvänder till Sverige via Simferopol och Riga. Vi lämnar ett politiskt komplicerat land, där motsättningarna fortfarande är stora och framtidsutsikterna oklara. Vi kan konstatera att den gamla svenska kulturen alltmer tunnns ut men att det svenska språket har fått en ny nisch.

De båda tornet på den gamla svenska kyrkan vittnar om ett kulturmöte och ett kulturskifte